

«Келісілді»
Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрлігі
Мектепке дейінгі және орта білім
комитетінің төрағасы
 М. Мелдебекова
«11» 01 2021 ж.

«Бекітемін»
Қазақстан Республикасы
Білім және ғылым министрлігі
«Ұлттық тестілеу орталығы»
РМҚК директоры
 Д. Смагулов
«11» 01 2021 ж.

**Өзбек тілінде оқытатын мектептер үшін география
пәні бойынша мектеп бітірушілерді қорытынды аттестаттауға арналған
тест спецификациясы
(2021 жылдан бастап қолдану үшін)**

Тест спецификациясы келесі құжаттардың негізінде әзірленген:

– Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2012 жылғы 23 тамыздағы №1080 қаулысымен бекітілген «Білім берудің барлық деңгейлерінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты»;

– ҚР БҒМ 2018 жылғы 31 қазандағы №604 бұйрығымен бекітілген (ҚР БҒМ 2020 жылғы 5 мамырдағы №182 бұйрығымен өзгертулер мен толықтырулар енгізілген) «Білім берудің барлық деңгейлерінің мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарты»;

– ҚР БҒМ 2013 жылғы 3 сәуірдегі №115 бұйрығымен бекітілген Негізгі орта білім деңгейінің жалпы білім беретін пәндері бойынша үлгілік оқу бағдарламалары (5-9 сынып);

– ҚР БҒМ 2017 жылғы 27 шілдедегі №352 бұйрығымен бекітілген Жалпы орта білім беру деңгейінің 10-11 сыныптары үшін (орта білім беру деңгейінің жаңартылған мазмұндағы оқу бағдарламалары аясында) жалпы білім беретін пәндер бойынша үлгілік оқу бағдарламалары;

– ҚР БҒМ 2019 жылғы 7 наурыздағы №105 бұйрығымен бекітілген Жалпы орта білім беру деңгейінің 10-11 сыныптары үшін (орта білім беру деңгейінің жаңартылған мазмұндағы оқу бағдарламалары аясында) жалпы білім беретін пәндер бойынша үлгілік оқу бағдарламалары.

Тестті әзірлеу мақсаты: География пәні бойынша негізгі орта және жалпы орта білім беру оқу бағдарламаларын меңгеру дәрежесін анықтау.

Тест мазмұны: Тест тапсырмаларының қиындығы 3 деңгейде беріледі: бірінші деңгейде - 7, екінші деңгейде – 6, үшінші деңгейде – 5 тапсырма.

Тестке жалпы білім беретін мектептерге арналған география пәні бойынша оқу бағдарламасына сәйкес оқу материалдары енгізілген.

№	Бөлім	№	Тақырып	№	Тақырыпша/Оқу мақсаттары
01	Дүниенің табиғи географиясы	01	Табиғи география	01	Ер –Қуёш тизимидаги сайёра
				02	Ернинг қобиклари
				03	Географик қобик.Ер юзидаги инсоният
		02	Материклар ва океанлар географияси	04	Ер шаридаги табиатнинг асосий хусусиятлари
				05	Материклар ва океанлар географиясини турли туманлиги
		03	География. Дүниежүзіне жалпы шолу	06	Умумий географик қонуниятлар
02	Қозоғистон географияси	04	Қозоғистоннинг табиғи географияси	07	Қозоғистоннинг табиғи географияси
				08	Қозоғистон умумий табиғи географик хусусиятлари
				09	Қозоғистоннинг йирик географик

					худудлари
				10	Табиатни асраш ва табиат ресурсларидан унумли фойдаланиш
		05	Қозоғистоннинг иқтисодий ва сиёсий географияси	11	Қозоғистоннинг иқтисодий ва ижтимоий географияси фани
				12	Ҳалқи ва меҳнат заҳиралари
				13	Соҳалараро комплекслар географияси
				14	Иқтисодий районлари. Ҳозирги вақтда Қозоғистон
03	Географик тадқиқот усуллари	06	Умумий географик тадқиқотлар	15	Тадқиқот мавзусига кўра географик мониторинг усулларини қўллаш тадқиқот мавзусига кўра таққослаш усулини қўллаш; тадқиқот мавзусига кўра сонли усулни қўллаш; тадқиқот мавзусига кўра туманлаштириш усулини қўллаш, тадқиқот мавзусига кўра саралаш усулини қўллаш
		07	Асосий географик тадқиқот усуллари	16	тадқиқот мавзусига кўра географик саралаш усулини қўллаш; тадқиқот мавзусига кўра эксперт усулини қўллаш; тадқиқот мавзусига кўра моделлаш усулини қўллаш; тадқиқот мавзусига кўра туманлаштириш усулини қўллаш,
04	Картография ва геоинформатика	08	Картография	17	Мавзуга кўра картографик тадқиқотлар усулларини қўллаш
		09	Геоинформатика асослари	18	Масофадан туриб ўлчаш усулларини тушунтириш; географик ахборот усуллари ва геоинформацион система ГИС технологияларининг хусусиятларини бошқа соҳалар билан боғлиқлигини тушунтириш,
05	Табиатдан фойдаланиш геоэкология	10	Табиатдан фойдаланиш	19	Табиатдан фойдаланишни муҳимлигини тушунтириб, турларини (хужалик борасида) аниқлаш, график турда таклиф қилиш, табиатдан фойдаланиш турларини теварак атрофга таъсирини баҳолаш (маҳаллий/худудий компонент асосида); Табиатни фойдаланиш турларини атроф-муҳитга таъсир этадиган зарарли оқибатларини камайтириш йўллари таклиф қилиш (маҳаллий/худудий компонент асосида); Табиатдан унумли фойдаланиш қоидаларини аниқлаш; Табиатдан фойдаланишнинг турларини самарадорлигини орттириш

				мақсадида таклифлар билдириш (маҳаллий/ ҳудудий компонент асосида); Иқтисодий тоза маҳсулотлар лойиҳасини таклиф қилиш, (маҳаллий/ ҳудудий компонент асосида)
				20 Хўжалик ва тутуниш соҳалари бўйича табиатдан фойдаланишни тартибга солиш механизмини ўрганиш, Табиатдан фойдаланиш турларининг қонуний тартиб билан имзоланган нормаларга мос келишини аниқлаш (маҳаллий/ ҳудудий компонент асосида); Табиатни муҳофаза қилиш чораларини самарадорлигига баҳо бериш (маҳаллий/ ҳудудий қўшимча камров компонент асосида); Жисмоний шахснинг табиатдан фойдаланишдаги рўлини аниқлаб «экологик босган изини» ҳисоблаш, Жисмоний шахснинг табиатни муҳофаза қилишга бағишланган ҳаёт тарзини асосий қоидаларини таклиф қилиш (истеъмол жиҳатидан)
	11	Геоэкологик тадқиқот асослари	21	Геоэкологик тадқиқотларнинг маъносини, моҳиятини, йўналишларини график асосида таклиф қилиш; Геоэкологиянинг асосий категорияларини тушунтириш; Геосферанинг ифлосланиш даражасини аниқлаб, сабабини тадқиқ этиш; Дунё ҳудудларини ифлосланиши ва табиий муҳитни бузилиш даражаси бўйича туманлаштириш; Табиатга таъсир қилувчи антропоген омилларни классификациялаш ва график турда таклиф қилиш; Табиатга таъсир кўрсатадиган антропоген омилларни камайтириш йўллариини таклиф қилиш; Глобал экологик муаммоларни пайдо бўлиш механизмини тушунтириш; геоэкологик жараёнларда географик қобик қонуниятларининг ролини аниқлаш, глобал экологик муаммоларни ҳал этишда жаҳон тажрибасини тадқиқ этиш, экология муаммоларини ҳал этишда инновацион технологиялар ролини аниқлаш; Қозоғистоннинг экологик муаммоси; Қозоғистоннинг экологик

					муаммоларини ҳал қилиш йўлларини таклиф қилиш
				22	Атроф-муҳитни антропоген ўзгаришларини тақсимлаш; атроф- муҳитнинг сифат даражасини тақсимлаш; атроф-муҳит ифлосланишини инсон ҳаётига таъсир кўрсатишини баҳолаш (маҳаллий/ ҳудудий кўшимча қамров компонент асосида); дунё мамлакатларини атроф-муҳитнинг сифати бўйича тақослаш; атроф муҳитни сифатини тажриба тадқиқотлари орқали аниқлаш (маҳаллий/ ҳудудий компонент асосида); атроф муҳитн сифат даражасини орттириш тўғрисида таклифларни кўриб чиқиш, (маҳаллий/ ҳудудий компонент асосида); атроф муҳитдаги ифлосланган ҳудудларнинг тикланиш лойиҳасини таклиф қилиш (маҳаллий/ ҳудудий компонент асосида)
06	Геоиктисод	12	Геоиктисод асослари	23	Геоэкономиканинг мақсад ва вазифаларини тушунтириш; геоэкономика нинг н асосий категорияларини тушунтириш; геоэкономика ва экономик география орасидаги фарқини аниқлаш; мамлакатлар ва минтақалар иқтисодий ривожланишида географик кенгликларнинг ролини аниқлаш(Қозоғистон компонентининг кўшимча таркиби асосида); хужалик ташкил қилишнинг ҳудудий омилларини таҳлил қилиш; дунё хўжалиги соҳаларини жойлаштиришнинг замонавий омилларини таҳлил қилиш; жаҳон мамлакатларининг хўжалик таркибини баҳолаш; жаҳон мамлакатларини хўжалик таркиби бўйича таққослаш; жаҳон хўжалигини ҳудудий модельларини муҳокама қилиш; жаҳон мамлакатларини иқтисодий ривожланишини таққослаш (Қозоғистон компонентининг кўшимча таркиби асосида) ; жаҳон мамлакатларини иқтисодий ривожланиш даражаси бўйича

					тақсимлаш; жаҳонинг ривожланаётган мамлакатлари иқтисодий ривожланишининг стратегиясини баҳолаш (Қозоғистон компонентининг қўшимча таркиби асосида); Қозоғистон Республикаси учун самарали хўжалик тузилишини,хўжалик соҳаларининг,хўжаликнинг ҳудудий тузилишини,иқтисодий ривожланишдаги фойдали кўрсаткичларини аниқлаш
				24	Қозоғистон районларини хўжалик соҳалари ва ҳудудий таркиби ҳамда иқтисодий ривожланиш даражасининг кўрсаткичи бўйича таққослаш; Қозоғистон районларини иқтисодий ривожланишини тенглаштириш мақсадида лойиҳалар таклиф этиш; Қозоғистон районларини иқтисодий ривожланиш салоҳиятини аниқлаш; таҳлил қилиш асосида Қозоғистон районларини иқтисодий ривожланишидаги тўсиқларни бартараф этиш ҳақида фикрлар билдириш; Қозоғистон Республикасинингҳудудларида қўшимча қиймати юқори маҳсулотлар ва хизматларни ишлаб чиқариш борасида бизнес-лойиҳалар таклиф тиш ; Қозоғистон районларини иқтисодий жиҳатдан ривожлантириш тўғрисида стратегиялар режасини таклиф этиш ; Қозоғистон маҳсулотларини донгини юқори кўтариш учун иқтисодий лойиҳалар таклиф этиш
07	Геосиёсат	13	Геосиёсат	25	Геосиёсатнинг мақсади ва вазифаларини,тадқиқот предметини тушунтириш; геосиёсатнинг асосий тоифаларини тушунтириш; геосиёсатнинг асосий объектлари ва субъектларини аниқлаш; геосиёсий таъсирнинг асосий воситаларини аниқлаш; жаҳоннинг геосиёсий фазосини таҳлил қилиш; геосиёсатда табиий-географик ва иқтисодий,сиёсий,ижтимоий,демографик,ҳарбий,технологик омилларга баҳо бериш;

					давлат ҳудудининг морфологик хусусиятларини таҳлил қилиш; ҳудуднинг морфологик хусусиятлари бўйича давлатларни таснифлаш; Қозоғистон Республикаси давлат чегарасининг морфологик хусусиятлари бўйича баҳолаш; давлат чегараларини аниқлаш ва ўтказиш бўйича функциялар, турлар, тадбирлар динамикасини таҳлил қилиш; Қозоғистон Республикаси давлат чегарасининг шаклланиш жараёни, асосий кўрсаткичлари ва динамикасини тадқиқ қилиш; Қозоғистон Республикаси чегараларини мустаҳкамлаш бўйича қарорлар ишлаб чиқариш,
				26	Ҳозирги замоннинг геосиёсий жараёнини тушунтириш; Қозоғистоннинг геосиёсий шароитини баҳолаш; Қозоғистон Республикасининг геосиёсий ҳавсизлигига таъсир кўрсатадиган омилларни аниқлаш; Қозоғистоннинг геосиёсий ҳавсизлигини мустаҳкамлаш борасида таклифлар қабул қилиш,
08	Ўлкашунослик	14	Дуниё минтақалари	27	Жаҳоннинг турли белгилари бўйича табиий – географик, тарихий-маданий, сиёсий географик, геосиёсий ҳудудларга бўлинишини тушунтириш; мажмуавий-географик ва тарихи – маданий туманлаштиришнинг шахсий моделини таклиф этиш; жаҳоннинг тарихий-географик ҳудудларини, уларнинг таркиби ва хусусиятларини географик таснифлашни ижодий турда таклиф этиш;
				28	Жаҳон ҳудудларини туманлаштиришда аргументлари асосида тушунтириш; глобал шароитда тарихий-маданият ҳудудларини ўзгаришини тадқиқот қилиш орқали прогнозлаш; Қозоғистон Республикасининг жисмоний-географик, тарихий-географик, сиёсий-географик ва геосиёсий зоналардаги ўрнини аниқлаш; Қозоғистон жойидаги ўзгаришларни глобализация шароитида географик зоналар харитасида прогнозлаш

		15	Жаҳон мамлакатларини таққослаш	29	Дунё мамлакатларини солиштириш учун ишлатиладиган хусусиятларини аниқлаш, дунё мамлакатларини (ихтиёрий: ялпи ички маҳсулот (ЯИМ), миллий ялпи маҳсулот (Ямм), шу жумладан аҳоли жон бошига, харид қобилияти паритети (СПИ), гендер баланси) таққослаш учун қўлланиладиган кўрсаткичлардан бирини ҳисоблаш усулини тушунтириш); дунёдаги мамлакатлар рейтингини кўрсаткичлардан бири бўйича график тасвирлаш (ихтиёрий)); жами кўрсаткичлар бўйича ҳисобланган дунё мамлакатлари индекслари ва рейтинглари тавсифи (бухгалтерия ҳисоби/баҳолаш учун ҳисобга олинган кўрсаткичлар, баҳолаш предмети, натижалар кўлами); якуний кўрсаткичлар бўйича ҳисобга олинган дунёдаги мамлакатлар рейтингларининг график кўриниши; мамлакатнинг рейтингдаги мавқеига таъсир етувчи географик, ижтимоий, иқтисодий ва сиёсий омилларни аниқлаш
				30	Жами кўрсаткичлар асосида ҳисобланган индекслар ва рейтингларда Қозоғистон позицияси динамикасини ўрганиш (танлов бўйича битта рейтинг мисолида)); Қозоғистон жойлашувига таъсир етувчи географик, ижтимоий, иқтисодий ва сиёсий омилларни жами кўрсаткичлар бўйича ҳисобланган рейтингларда аниқлаш (масалан, танловнинг битта рейтинги)); Кўрсаткичлар мажмуи билан белгиланган рейтинг ва индексларида ҳисоботларни ёрдамида Қозоғистон тарғиб учун ғоялар тақдироти (мисол учун, танлаш бир рейтинг); мамлакатнинг индекс ва рейтинглардаги ўрнини аниқлашда ҳисобга олинадиган турмуш даражасининг алоҳида кўрсаткичларини яхшилашда хусусий фуқаронинг ролини тушунтириш; амалий мамлакатнинг аҳамиятини, субъектларини ва истеъмолчиларини аниқлаш-аниқ маълумот

09	Инсониятнинг глобал муаммолари	16	Глобал муаммоларни ҳал қилиш	31	Инсоният ривожланишидаги муаммоларни таснифлаш; глобал масалалар мезонларини белгилаш; глобал муаммоларнинг сабаб ва оқибатларини аниқлаш ва мустаҳкамлаш; глобал муаммоларнинг ҳудудий кўринишларини аниқлаш
				32	Глобал муаммоларни ҳал етишда жаҳон тажрибасини ўрганиш; Қозоғистон ҳудудида акс етган глобал муаммоларни аниқлаш; Глобал муаммоларни олдини олиш ёки ҳал қилиш учун ўз лойиҳангизни тақдим етиш, жумладан Қозоғистон ҳудудида кузатилганлар

Тест тапсырмаларының формалары:

Жабық формадағы бір дұрыс жауапты және ашық формадағы қысқаша немесе толық жауапты қажет ететін тест тапсырмалары.

Тест тапсырмаларының саны:

Тесттің бір нұсқасындағы тест тапсырмаларының саны – 18: бір дұрыс жауапты 10 тест тапсырмасы, контекст негізінде бір дұрыс жауапты 5 тест тапсырмасы, ашық түрдегі қысқаша немесе толық жауапты 3 тест тапсырмасы.

Тест тапсырмаларын орындау уақыты: Тестті жалпы орындау уақыты – 80 минут.

Жеке тест тапсырмаларының және барлық тесттің орындалуын бағалау:

Дұрыс орындаған бір дұрыс жауапты тест тапсырмасы үшін – 1 балл, дұрыс орындалмаса – 0 балл. Барлығы – 10 балл.

Контекст негізінде дұрыс орындалған бір дұрыс жауапты тест тапсырмасы үшін – 1 балл, дұрыс орындалмаса – 0 балл. Барлығы – 5 балл.

Ашық түрдегі дұрыс орындалған 1 тест тапсырмасына 0-ден 5 балға дейін, максималды – 5 балл. Барлығы – 15 балл.

Барлық тест бойынша жиналатын максималды балл – 30.